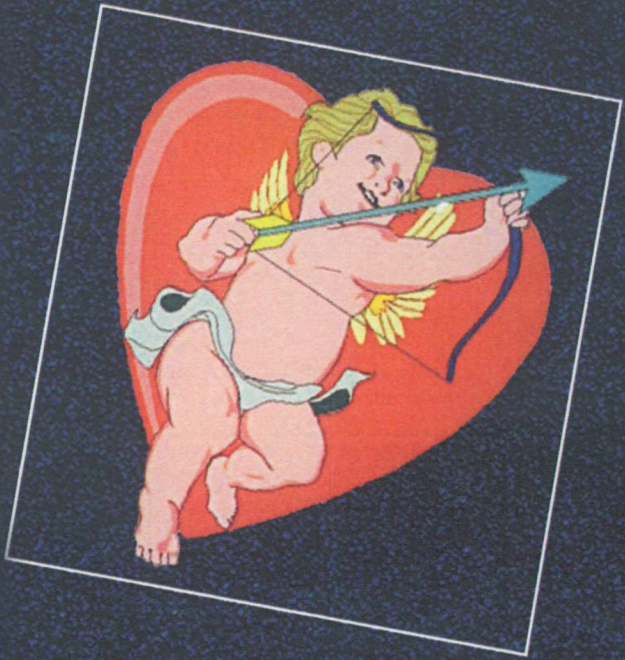

ΤΕΧΝΕΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΟΣ...

Ο έρωτας στον Πλάτωνα

Βασίλης Κάλφας

Καθηγητής Αρχαίας Φιλοσοφίας
Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η φιλοσοφική σύλληψη του έρωτα ξεκινά από τον Πλάτωνα και συνεχίζεται σε όλη τη μακραίωνη πλατωνική παράδοση μέχρι τον Πλωτίνιο. Ο Πλάτων θα αφιερώσει δύο από τους ωραιότερους διαλόγους του στον έρωτα –το *Συμπόσιο* και τον *Φαίδρο*–, ενώ το μοτίβο του φιλοσοφικού έρωτα διατρέχει το έργο του από τον πρώιμο *Χαρμίδα*, όπου η αρετή της σωφροσύνης εισάγεται ως το αντίθετο της ερωτικής άκρατης ορμής, μέχρι την ύστερη *7η Επιστολή*. Ο Πλάτων ενσωματώνει τον έρωτα στη φιλοσοφία του, αξιοποιώντας και μετασχηματίζοντας, όπως συνηθίζει, ποικίλες προϋπάρχουσες μυθολογικές και ποιητικές εικόνες του έρωτα. Ταυτοχρόνως, η πλατωνική αντίληψη του έρωτα είναι ένα διεισδυτικό σχόλιο στην τρέχουσα ερωτική πρακτική της εποχής του. Τη θεματική αυτή μπορεί να την παρακολουθήσει ο αναγνώστης στους λόγους των συνδαιτυμόνων τού Σωκράτη στο *Συμπόσιο*, με απαραίτητο βοήθημα τη μνημειώδη έκδοση του Συκουτρή.¹

Αυτές οι πλευρές του πλατωνικού έρωτα δεν θα με απασχολήσουν στο σύντομο κείμενο που ακολουθεί. Κρατώ απλώς μια απαραίτητη σημασιολογική διευκρίνιση. Ο «έρωτας» στα αρχαία ελληνικά διατηρεί πάντοτε ως πρωτεύουσα σημασία του τη σεξουαλική έλξη. Δεν περιγράφει μια κατάσταση ή ένα συναίσθημα, αλλά μια ορμή κίνησης προς ένα αντικείμενο επιθυμίας. Και είναι μια ορμή που δεν προϋποθέτει αμοιβαιότητα: οι ρόλοι του εραστή και του ερωμένου προσώπου παραμένουν σαφώς διακριτοί.

Θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς αν πριν από τον Πλάτωνα υπήρξε κάποια φιλοσοφική αξιοποίηση του έρωτα. Ο Αριστοτέλης θέτει ευθέως το ίδιο ερώτημα, όταν στα *Μετά τα φυσικά* αναζητά προδρόμους του δικού του ποιητικού αιτίου, της δύναμης δηλαδή που κινεί τα πράγματα:

Θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι ο πρώτος που αναζήτησε μια τέτοιου είδους αιτία ήταν ο Ησίοδος, ή και κάποιος άλλος που έθεσε ως αρχή ανάμεσα στα όντα τον έρωτα ή την επιθυμία, όπως για πα-

ράδειγμα ο Παρμενίδης. Γιατί λέει ο Παρμενίδης περιγράφοντας τη δημιουργία του σύμπαντος: «πρώτον απ' όλους τους θεούς συνέλαβε τον Έρωτα»,² και ο Ησίοδος: «πρώτα απ' όλα τα πράγματα το Χάος γεννήθηκε, κι έπειτα η ευρύτερη Γη [...] και ο Έρωτας, που ξεχωρίζει ανάμεσα στους αθανάτους»,³

1. Λεπτομέρεια από ερυθρόμορφο αγγείο, 510-500 π.Χ., Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Βρυξέλλες.

σαν να πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στα όντα κάποια αιτία που θα κινεί και θα συναρμολογεί τα πράγματα.⁴

Ο Αριστοτέλης θα συσχετίσει τον έρωτα του Ησίοδου και του Παρμενίδη με τη «φιλότητα» του Εμπεδοκλή (που δεν ισοδυναμεί με τον έρωτα, αλλά είναι πάντως μια δύναμη ένωσης των ομοειδών), δίνοντας με τον συνήθη περιεκτικό του τρόπο τη λειτουργία που θα μπορούσε να έχει ο έρωτας στην προσωκρατική σκέψη: ο έρωτας είναι η προσωποποίηση της δύναμης ή της αιτίας κίνησης των όντων στο σύμπαν.

Στη φιλοσοφία του Πλάτωνα τη λειτουργία αυτή θα την αναλάβει η ψυχή. Η κοσμική ψυχή διευθύνει και κινεί τα πάντα στο σύμπαν, όπως η ανθρώπινη ψυχή ελέγχει και κινητοποιεί τον ανθρώπινο οργανισμό. Στον έρωτα ο Πλάτων θα αναθέσει έναν διαφορετικό και πρωτόγνωρο ρόλο: ο έρωτας, η πιο ισχυρή και πολύπλοκη ανθρώπινη επιθυμία, λειτουργεί ως ανέλπιστος εσωτερικός σύμμαχός μας στο δρόμο προς την αληθινή φιλοσοφία. Η ερωτική έλξη ξεκινά ως άλογο πάθος, έχει όμως τη δυνατότητα να μετασχηματιστεί σε ένα είδος θεϊκής μανίας, που ωθεί τον άνθρωπο προς την ένωση με τις Ιδέες. Για τον Πλάτωνα, ο έρωτας έχει κάτι το φιλοσοφικό, γιατί όπως ο φιλόσοφος (ο «φιλῶν τὴν σοφίαν») βρίσκεται ανάμεσα στη σοφία και την άγνοια, έτσι και ο έρωτας, που είναι εξορισμού ανικανοποίητος, είναι ένας δαίμων που παλινδρομεί ανάμεσα στην έλλειψη και την πλήρωση, την ασχήμια και την ωραιότητα, τη θνητότητα και την αθανασία.

Στο *Συμπόσιο*, τον ωραιότερό του ίσως διάλογο, ο Πλάτων παρουσιάζει τη συνομιλία έξι φίλων (του Φαίδρου, του Πausανία, του Ερυξίμαχου, του Αγάθωνα, του Αριστοφάνη και του Σωκράτη), ιστορικών και διάσημων προσώπων του 5ου αιώνα π.Χ., ο καθένας από τους οποίους αναλαμβάνει να δώσει ένα εγκώμιο του έρωτα. Οι διαδοχικοί λόγοι οδηγούνται σε κορύφωση, όταν τελευταίος μιλά ο Σωκράτης και μας μεταφέρει όσα έμαθε για τον έρωτα από μια μυστηριώδη γυναίκα, την ιέρεια Διοτίμα. Για τον Σωκράτη ο έρωτας είναι δαίμων, γιος του Πόρου, του θεού της επίνοιας και της ευρετικότητας, και της ζητιάνας Πενίας. Από τους δύο γονείς του αντλεί την αντιφατική του φύση: είναι φτωχός, άσχημος και σκληρός, «ανυπόδητος και άστεγος»· είναι όμως ταυτοχρόνως γενναίος, ενεργητικός, εφευρετικός, γητευτής, πολυμήχανος, κυνηγός του ωραίου, αιωνίως ανικανοποίητος.⁵ Η ενδιάμεση φύση του ορίζει και τη σχέση του με τη γνώση και τη σοφία: ο έρωτας «βρίσκεται ανάμεσα στη σοφία και στην αμάθεια». Οι θεοί, οι απόλυτοι γνώστες, δεν φιλοσοφούν, γιατί κατέχουν τη γνώση. Ούτε όμως και οι ανόητοι φιλοσοφούν, αφού δεν συνειδητοποιούν την άγνοιά τους,

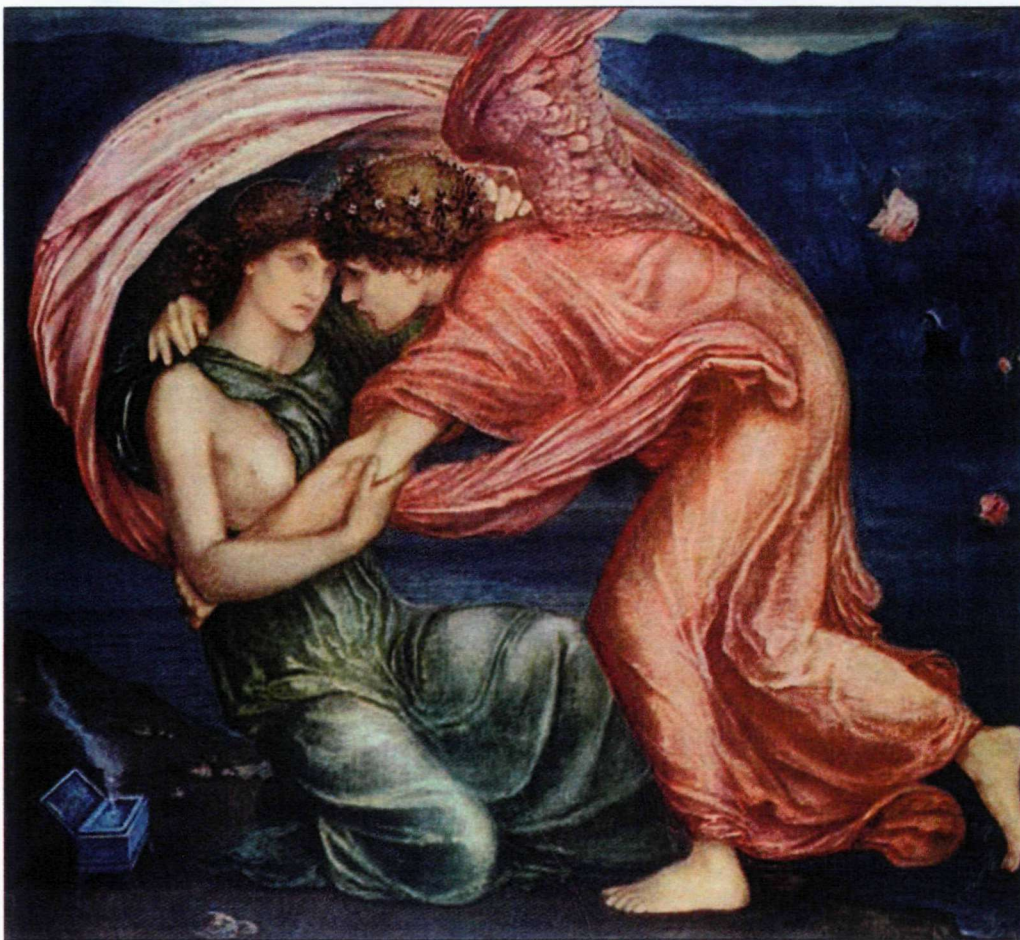
2. Έφροβος και παις, από ερυθρόμορφο αγγείο (κύλικα) που αποδίδεται στον Μάκρωνα, Staatliche Antikensammlungen (αρ. 2655), Μόναχο.

3. Simeon Solomon, «Σωκράτης και Αγαθόδημος», Victoria and Albert Museum, Λονδίνο.

Φιλοσοφούν, δηλαδή έλκονται από τη σοφία, μόνο αυτοί που αντιλαμβάνονται την αξία και την ωραιότητα της σοφίας, χωρίς να την κατέχουν. Ο έρωτας λοιπόν ως κυνηγός του ωραίου ρέπει προς τη σοφία, «είναι ο ίδιος φιλόσοφος».⁶

Αντικείμενο του έρωτα είναι το ωραίο, και μάλιστα ο «τόκος» –η δημιουργία– μέσα στην ωραιότητα. Στόχος του η κατάκτηση της αθανασίας: αθανασία σωματική, που επιτυγχάνεται με τη σεξουαλική αναπαραγωγή, κυρίως όμως αθανασία πνευμα-

4. Edward Burne-Jones, «Ο Έρωτας απελευθερώνει την Ψυχή», 1867, υδατογραφία, 54,1x61 εκ., Trustees of the Cecil Higgins Art Gallery, Μπέντφορντ.

τική, μέσω των έργων της ψυχής που διεκδικούν ένα μερίδιο στην αιωνιότητα.

Ο Πλάτων σκιαγραφεί μια κλίμακα ερωτικής ανάβασης που διαδοχικά καλύπτει την έλξη προς ένα ωραίο σώμα, την έλξη προς όλα τα ωραία σώματα, την έλξη προς τις ωραίες ψυχές, την έλξη προς τις ωραίες δημιουργίες και μαθήσεις, για να καταλήξει στην αποκάλυψη ότι το πραγματικό κίνητρο του έρωτα είναι η ταύτισή του με το ιδεατό Ωραίο, με την Ιδέα της ωραιότητας.

Όποιος λοιπόν διαπαιδαγωγηθεί στην ερωτική τέχνη και μάθει να βλέπει σωστά τη μια μετά την άλλη τις διάφορες μορφές του ωραίου, όταν φθάσει στο τέρμα της ερωτικής μυσταγωγίας, θα αντικρύσει ξαφνικά ένα κάλλος αξιοθαύμαστο – εκείνο ακριβώς το κάλλος χάριν του οποίου καταβλήθηκαν όλες οι προηγούμενες προσπάθειες [...] Αυτό το Ωραίο είναι κάτι αυθύπαρκτο, ενιαίο στη μορφή, αιώνιο· όλα τα άλλα ωραία πράγματα μετέχουν σ' αυτό με τέτοιο τρόπο, ώστε ενώ εκείνα γεννιούνται και πεθαίνουν, αυτό ούτε αυξάνεται ούτε μειώνεται ούτε υφίσταται την παραμικρή αλλαγή. Όταν λοιπόν χάρη στο «ορθώς παιδευραστείν» ανεβεί από τα φαινόμενα αυτού του κόσμου και αρχίσει να βλέπει το ίδιο το Ωραίο, έχει σχεδόν φθάσει στο τέλος. Γιατί αυτή είναι η σωστή ερωτική οδός που πρέπει να πάρει κανείς μόνος του ή να οδηγηθεί από άλλον.⁷

Αν ωστόσο το Συμπόσιο είναι ένα αριστούργημα, δεν το οφείλει μόνο στη βαρυσήμαντη διήγηση της Διοτίμας. Το σπουδαιότερο λογοτεχνικό του εύρημα είναι η ξαφνική είσοδος του Αλκιβιάδη στη σκηνή, και το εγκώμιο του Σωκράτη που αυτός εκφωνεί. Ο μεθυσμένος Αλκιβιάδης, ήδη διάσημος την εποχή του Συμποσίου, εξιστορεί τη δική του νεανική ερωτική ιστορία με τον Σωκράτη. Η ίδια η διήγηση είναι τολμηρή και απολαυστική. Το πιο ωραίο όμως στοιχείο της είναι η ταύτιση του Σωκράτη με τον έρωτα – με τον έρωτα-φιλόσοφο, που μόλις είχε περιγράψει ο ίδιος ο Σωκράτης στο λόγο του. Ο Σωκράτης του Αλκιβιάδη είναι η επίγεια προσωποποίηση και του έρωτα και της φιλοσοφίας. Είναι κι αυτός άσχημος, σκληρός, φτωχός, ανυπόδητος, γοητευτικός και ανικανοποίητος· είναι κυρίως «άτοπος», όπως ο φιλοσοφικός έρωτας.

«Είναι εκπληκτικό, αλλά αυτός ο άνθρωπος δεν μοιάζει με κανέναν, ούτε από τους παλαιότερους ούτε από τους τωρινούς [...] Όσο κι αν ψάξεις δεν θα βρεις κανέναν σαν κι αυτόν· τόσο «άτοπος» είναι και ο ίδιος και οι λόγοι του».⁸ Περιφρονεί το χρήμα, τις τιμές και τα ακριβά ρούχα και προτιμά να κυκλοφορεί ξυπόλητος· έχει απίστευτη αντοχή στις κακουχίες, στο ξενύχτι και στο πιοτό· δεν χάνει ποτέ την αυτοκυριαρχία του. Είναι «υβριστής», του αρέσει να ειρωνεύεται τους συνομιλητές του, δίνει την εντύπωση ότι παίζει συνομιλώντας, μιλά για σοβαρά θέματα χρησιμοποιώντας παράδοξα παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, «κάτι για γάιδαρους σαμαρωμένους και για χαλκωματάδες και πετωτήδες και βυρσοδέψες». Και όμως στο τέλος οι συνομιλητές του αντιλαμβάνονται ότι «οι δικές του συζητήσεις είναι οι μόνες που έχουν πραγματικό νόημα»,⁹ οι λόγοι του μαγεύουν, «αιχμαλωτίζουν και εκστασιάζουν τους ανθρώπους», έχουν τη δύναμη να τους κάνουν να «αντιλαμβάνονται ότι δεν αξίζει να ζουν όπως ζουν».¹⁰

Ο λόγος του Αλκιβιάδη στο Συμπόσιο είναι και ένα αφηγηματικό τέχνασμα, που προσφέρει τη δυνατότητα στον Πλάτωνα να μιλήσει για πρώτη φορά εκτενώς για τον πρωταγωνιστή των διαλόγων του. Αντιλαμβάνομαστε έτσι πώς ο ερωτικός Σωκράτης του Συμποσίου, ο παθιασμένος κυνηγός των

5. Anthony van Dyck, «Έρωτας και Ψυχή», λάδι, 199,4x191,8 εκ., Kensington Palace, Royal Collection, Λονδίνο.

ωραίων εφήβων, ο γνώστης της ερωτικής τέχνης, είναι ο ίδιος άνθρωπος με τον εκλεπτυσμένο διαλεκτικό του *Πρωταγόρα*, τον πολιτικό στοχαστή του *Γοργία*, τον γαλήνιο μπροστά στο θάνατο φιλόσοφο του *Φαίδωνα*. Η εικόνα αυτή δεν θα αλλάξει ουσιαστικά στον μεταγενέστερο *Φαίδρο*. Θα συμπληρωθεί ωστόσο με ορισμένα νέα στοιχεία.

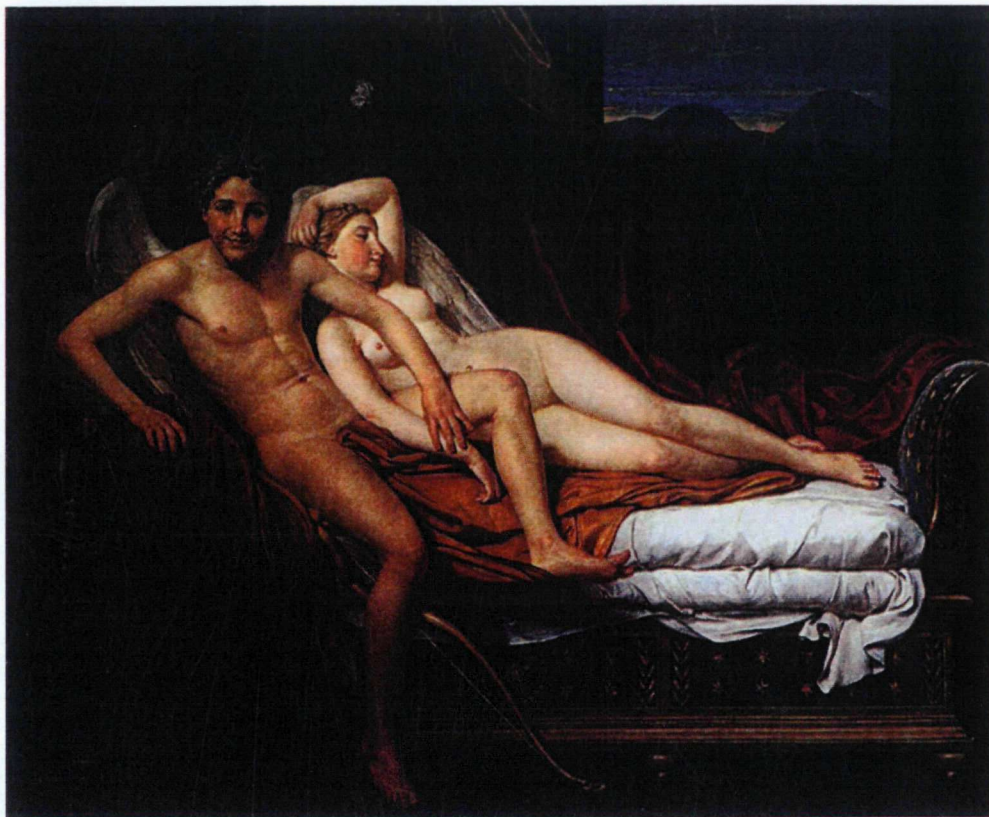
Η ανθρώπινη ψυχή συλλαμβάνεται πλέον ως σύνθετη ολότητα. Αποτελείται από τρία διαφορετικά μέρη (το «λογιστικό», το «θυμοειδές» και το «επιθυμητικό»), η ισορροπία των οποίων δεν είναι δεδομένη. Οπότε αντιστοίχως και η ερωτική έλξη γίνεται πολυσύνθετη και αντιφατική. Το επιθυμητικό μέρος της ψυχής ρέπει προς τη σαρκική επαφή με το αντικείμενο του έρωτα, ενώ το λογιστικό προς την πνευματική. Ο Πλάτων δείχνει για πρώτη φορά να αντιλαμβάνεται την πιθανότητα της «ακρασίας», δηλαδή της εσωτερικής σύγκρουσης του ευγενούς σκοπού και της αδυναμίας της σάρκας. Ο φιλοσοφικός έρωτας συστήνεται ως αποκλειστικά πνευματική έλξη και επαφή, ανάμεσα σε ανθρώπους διαφορετικής ηλικίας, ωριμότητας και σοφίας – υποψιάζομαι ότι από τον

Φαίδρο προέκυψε η τρέχουσα αντίληψη περί πλατωνικού έρωτα.

Η προνομιακή σχέση του έρωτα προς το Ωραίο, που εκδηλώνεται με την έλξη προς κάθε ωραία αισθητή μορφή ή πραγμάτωση, ανοίγει μια επίγεια προοπτική προς τις Ιδέες. Ο Πλάτων παραδέχεται ότι στον κόσμο που ζούμε «είναι δυσθεώρητες η δικαιοσύνη και η σωφροσύνη και όσα άλλα είναι πολύτιμα για τις ψυχές». Από τις πλατωνικές Ιδέες «μόνο το Ωραίο είχε τη μοίρα να είναι κάτι κατάφωτο και αξιολάμπητο»,¹¹ και σ' αυτό μπορεί να μας οδηγήσει η θεϊκή μανία του έρωτα.

Στον *Φαίδρο* όμως ο Πλάτων μάς δίνει και την πληρέστερη στους διαλόγους του εικόνα για το πώς αντιλαμβάνεται τη φύση της αληθινής φιλοσοφίας.

Η φιλοσοφία ορίζεται ως «μάθημα», ως διαδικασία διδασχίας, που προϋποθέτει έναν «ειδότα» και έναν «μανθάνοντα». Ο φιλοσοφικός λόγος είναι ο λόγος του δασκάλου και όχι εν γένει ο λόγος του γνώστη. Και είναι ένας λόγος με συγκεκριμένη απεύθυνση: στοχεύει στη διαμόρφωση του «ήθους» του μαθητή, στην καλλιέργεια της ψυχής του. Η φιλοσοφία καλλιεργείται με τη «σπορά έμψυχων και γόνιμων» λόγων, που έχουν τη δυνατότητα «να υπερασπίσουν τον εαυτό τους» και να «βοηθήσουν τον εισηγητή τους»,¹² με τη διά ζώσης δηλαδή εκφορά εύπλαστων επιχειρημάτων και θεωριών, που μπορούν μέσω του διαλόγου να ελεγχθούν, να επαναδιατυπωθούν και να μετασχηματιστούν γεννώντας νέα επι-

6. Jacques Louis-David, «Έρωτας και Ψυχή», 1817, λάδι, 181x241 εκ., The Cleveland Museum of Art, Κλήβελαντ.

7. Από τη θεατρική παράσταση «Μεταμορφώσεις», βασισμένη στους Μύθους του Οβιδίου, στο Circle in the Square Theater, Νέα Υόρκη.

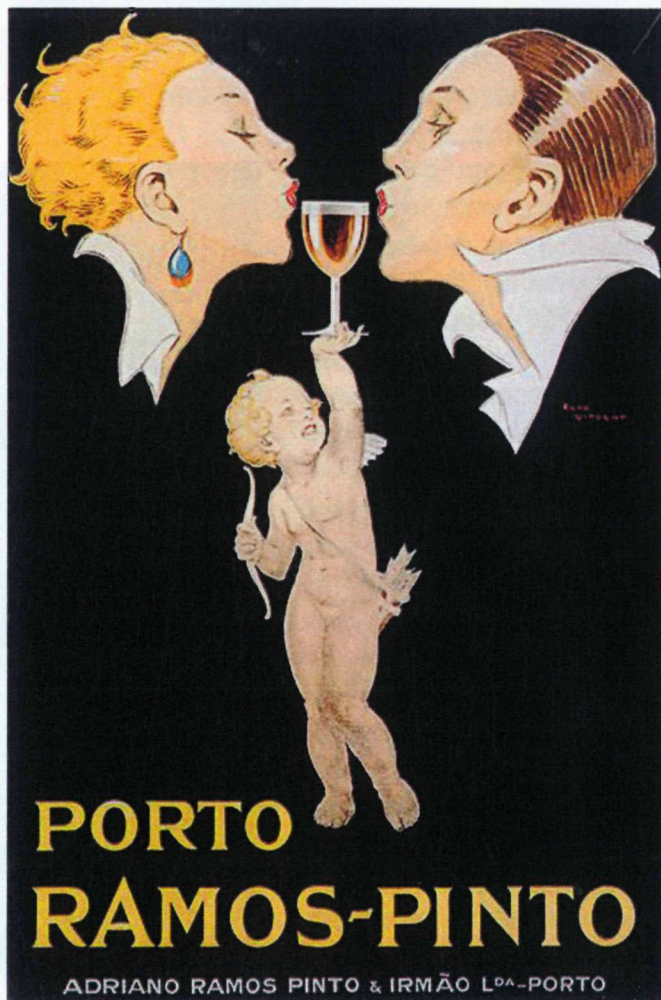
χειρήματα και νέες θεωρίες. Η φιλοσοφία καλλιεργείται λοιπόν με τη ζωντανή ανταλλαγή των λόγων.

Η σπορά και η γονιμοποίηση των λόγων γίνεται μόνο στο κατάλληλο εύφορο έδαφος, στην «προσήκουσα ψυχή» του «μανθάνοντος»· εκεί γονιμοποιούνται οι λόγοι του δασκάλου, εκεί αποδεικνύονται αθάνατοι, εκεί παράγεται η ανθρώπινη ευδαιμονία.¹³ Η αναζήτηση της κατάλληλης ψυχής αποτελεί ουσιαστικό μέρος της δράσης του φιλοσόφου, αφού η φιλοσοφία είναι «ψυχαγωγία», αγωγή δηλαδή της ψυχής. Η ανεύρεσή της και η επίγνωση της πραγματικής της φύσης επηρεάζει τη μορφή των εκφερομένων φιλοσοφικών επιχειρημάτων και θεωριών. Έδρα επομένως του φιλοσοφείν είναι η ανθρώπινη ψυχή.

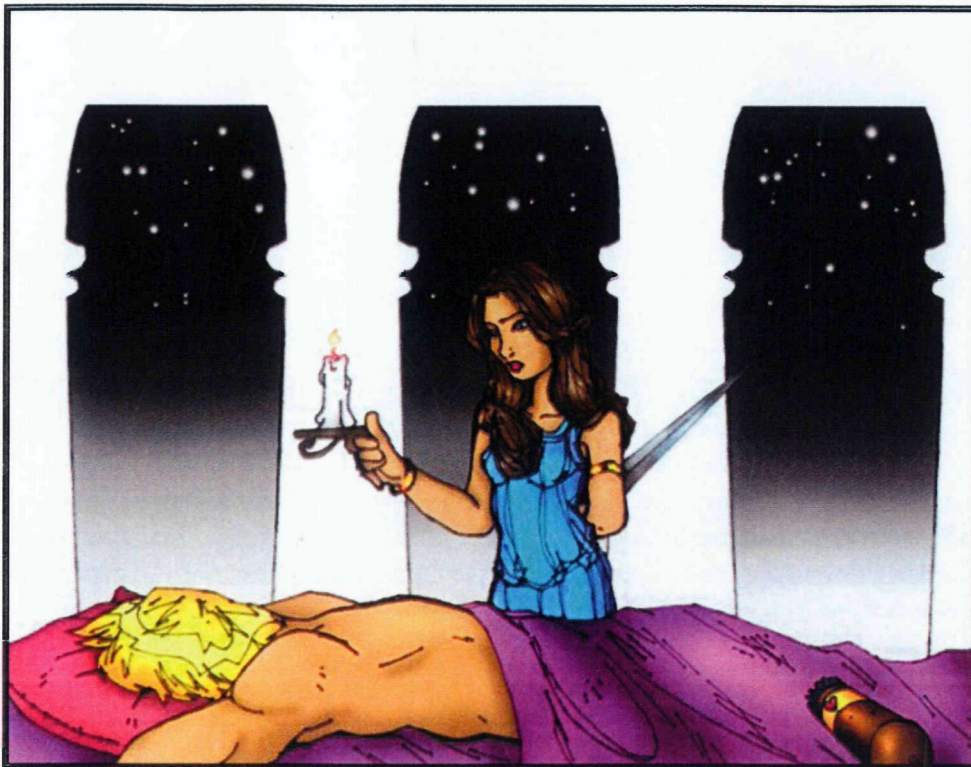
Καταλαβαίνουμε τώρα γιατί ο έρωτας αποτελεί την προσφιλή μεταφορά του Πλάτωνα για την κατάδειξη της φύσης της φιλοσοφίας. Αν η φιλοσοφία είναι ζωντανή διαδικασία μάθησης, που προϋποθέτει δύο ανισότιμους πόλους, το δάσκαλο και το μαθητή, τότε η ερωτική συνομιλία είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα που πλησιάζει περισσότερο σ' αυτό το ιδεώδες. Σαν τον εραστή που προσπαθεί αενάως να κατακτήσει το αντικείμενο του έρωτά του χωρίς να το καταφέρνει ποτέ πλήρως, ο φιλόσοφος είναι αιωνίως διψασμένος για την αληθινή γνώση, και, όπως ο Σωκράτης, αναζητεί τις κατάλ-

ηλες νεανικές ψυχές που θα του προσφέρουν γόνιμο έδαφος για τη σπορά των λόγων του.

Ο Πλάτων αναδεικνύει το ρόλο του εραστή-δασκάλου και όχι του ερωμένου-μαθητή, ίσως γιατί το κίνητρο του δεύτερου είναι πιο εμφανές. Ο ερώμενος και ο μαθητής προσδοκούν ίσως από την επαφή κάποια οφέλη. Το κίνητρο όμως του εραστή και του φιλοσόφου είναι πιο δυσδιάκριτο. Η ερωτική κατάκτηση και η φιλοσοφική μύηση δεν αποτελούν αυτοσκοπό για τον Πλάτωνα. Ο πλατωνικός εραστής στοχεύει μέσω της ερωτικής κατάκτησης στην πνευματική δημιουργία (στον «τόκον ἐν τῷ καλῷ»), που θα του εξασφαλίσει συμμετοχή στην αθανασία. Ο πλατωνικός φιλόσοφος, από την άλλη πλευρά, έχει αντιληφθεί ότι η φιλοσοφία δεν είναι μοναχική ενασχόληση, αλλά δημιουργικός διάλογος με νεαρά και προικισμένα άτομα. Στη δική τους ψυχή θα γραφεί ο φιλοσοφικός λόγος, εκεί θα βλαστήσουν οι νέες ιδέες, που ίσως οδηγήσουν κάποια στιγμή στην αποκάλυψη της αληθινής γνώσης των όντων.¹⁴ Η μέριμνα αυτή βρίσκεται πίσω από την απόφαση του Πλάτωνα να ιδρύσει την Ακαδημία, ένα θεσμό σταθερής συνύπαρξης δασκάλων και μαθητών, παλαιών και νέων στη φιλοσοφία. Το κυρίαρχο στοιχείο της Ακαδημίας είναι ο κοινός τρόπος ζωής των μελών της, η κοινή ανα-

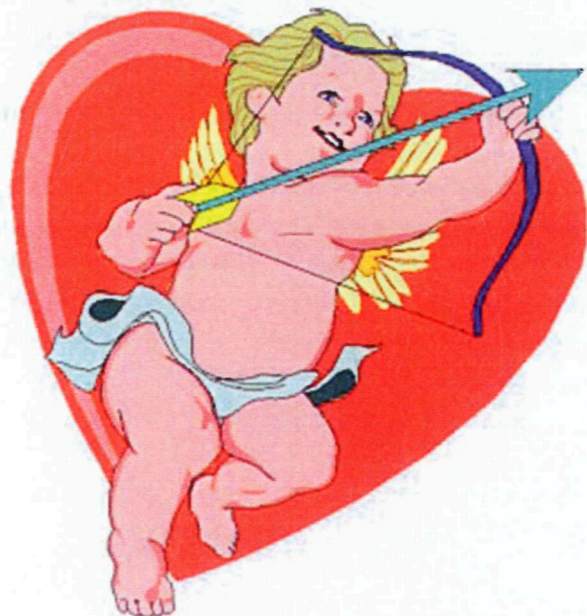

8. Διαφήμιση porto από τον René Vincent.

9. Στάμπα από T-shirt με τον Έρωτα και την Ψυχή. Ο Απουλίου (Ο χρυσός γάιδaros ή οι μεταμορφώσεις, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1982) αφηγείται ότι η Ψυχή πλάγιαζε με τον Έρωτα τα βράδια με την προϋπόθεση όμως να μην υπάρχει φως και να μην τον δει ποτέ. Οι ζηλιάρες αδελφές της τον συκοφαντούν, ότι πρόκειται για ένα τέρας, και την παροτρύνουν να τον σκοτώσει. Στο φως όμως του κεριού, η Ψυχή ανακαλύπτει ότι επρόκειτο τελικά για τον πανέμορφο Έρωτα...

ζήτηση, ο δημιουργικός διάλογος, μέσα από τον οποίο η νέα γενιά των μαθητών βρίσκει το δρόμο της. Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά τον Πλάτωνα, μολονότι το ερωτικό στοιχείο δεν προβάλλεται πλέον με την ίδια ένταση, η φιλοσοφική μύηση στον αρχαίο κόσμο γίνεται πάντοτε δίπλα σε έναν δάσκαλο ή στο εσωτερικό μιας φιλοσοφικής σχολής.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- ¹ Πλάτωνος, *Συμπόσιον*, κείμενον, μετάφρασις και ερμηνεία υπό Ιωάννου Συκουτρῆ, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1934.
- ² Παρμενίδης, αποσπ. 13.
- ³ Ελεύθερη απόδοση των στίχων 116-20 της *Θεογονίας*. Είναι πάντως ενδιαφέρον ότι η σύνδεση των ονομάτων του Ησίοδου και του Παρμενίδη με την πρωτοκαθεδρία και την παλαιότητα του έρωτα επιχειρείται πρώτη φορά από τον Πλάτωνα στο λόγο του Φαίδρου στο *Συμπόσιο* (178ab).
- ⁴ *Μετά τα φυσικά* A 984b23-31.
- ⁵ Πλάτ., *Συμπόσιον* 142c-e.
- ⁶ Πλάτ., *Συμπόσιον* 204b.
- ⁷ Πλάτ., *Συμπόσιον* 210e-211b.
- ⁸ Πλάτ., *Συμπόσιον* 221 cd.
- ⁹ Πλάτ., *Συμπόσιον* 221e-222a.
- ¹⁰ Πλάτ., *Συμπόσιον* 215d-216a.
- ¹¹ Πλάτ., *Φαίδρος* 250de.
- ¹² Πλάτ., *Φαίδρος* 276a,e.
- ¹³ Πλάτ., *Φαίδρος* 277a.
- ¹⁴ Στην *7η Επιστολή* ο Πλάτων, ως πραγματικό δρόμο της φιλοσοφίας, θα σκιαγραφήσει μια πορεία ζωής, επίπονη, καθημερινή και μακρόχρονη, μια πορεία με οδηγό έναν γνώστη, μια κοινή αναζήτηση, που μπορεί να οδηγήσει τελικά στον ξαφνικό φωτισμό της ψυχής του ανθρώπου (341d, 344b).

Eros in Plato

Vassilis Kalfas

The article attempts to outline the Platonic conception of Eros (physical love/sexual desire) as a philosophical notion. Whenever Eros is pictured in the Presocratic thought (Hesiod, Parmenides, Empedocles), it personifies the power or reason that puts in motion all elements of the universe. Plato, however, will assign a different and radically new role to Eros: being the most powerful and complex human desire, Eros functions as an unexpected inner ally to our course to real philosophy. The erotic attraction begins as an irrational passion, however it has the potential to be transformed to a kind of divine mania that drives man to the union with ideas. In the *Symposium*, both in Diotima's speech and in Alcibiades's intervention, Eros is identified with the philosopher, the "friend" (=philos) of wisdom (=sophia), and with Socrates in particular. Also in *Phaedrus*, the privileged relation of Eros to Beautiful opens up an earthly perspective towards ideas. Philosophy is defined as a live communication between souls, the soul of the lover-teacher and the soul of the beloved-disciple. If philosophy is a learning procedure that preconditions two unequal poles, the teacher and the disciple, then the erotic conversation is the human activity closer to this ideal.